

બીજો રુકન – તવાફ

આ તવાફને ‘તવાફે ઈઝાફા’ કે ‘તવાફે ઝ્યારત’ કહેવામાં આવે છે. જે તવાફે ઝ્યારત ન કરી શકે તેનાથી આ રદ નહીં થાય. તેણે પાછા આવીને તવાફે ઝ્યારત કરવા પડશે. જો અલ્લાહ ન કરે, કોઈ આને અદા કર્યા વગર પોતાના વતન પાછો આવી ગયો, તો તેના માટે જરૂરી છે કે જ્યારે પણ શક્ય હોય, પાછો આવીને અદા કરે, નહિં તો તેની હજજ નહીં થાય.

તવાફની શરતો :

- (૧) નિયત.
- (૨) નાની-મોટી દરેક પ્રકારની નજાસત (અશુદ્ધિ)થી પવિત્રતા. હઝરત આઈશા رضي الله عنها ની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ જ્યારે મક્કા પધાર્યા, તો સૌથી પહેલા વુજૂ કરી અને ખાનએ કાબાનો તવાફ કર્યો. (મુત્તફિક અલયહિ)
- (૩) સત્ર ઢોકેલ હોવું. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

« أَنْ لَا يَحِجَّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ عُرْيَانٌ »

અર્થાત્, આ વર્ષ (હજજતુલ વિદાથી પહેલા) પછી કોઈ મુશ્રિક (અનેકેશ્વરવાદી) હજજ માટે ન આવે અને ન ખાનએ કાબાનો તવાફ નગ્ન થઈને કરવામાં આવે. (મુત્તફિક અલયહિ)

- (૪) એક તવાફ ખાનએ કાબાના ફરતે સાત ચક્કર હોય છે. જો કોઈને સંખ્યામાં સંદેહ થઈ જાય તો ઓછી સંખ્યાનો ખ્યાલ કરીને સાત ચક્કર પૂરા કરે.
- (૫) તવાફની શરૂઆત ‘હજ્જે અસ્વદ’થી કરવામાં આવે અને તેના પર જ આવીને સમાપ્ત કરવામાં આવે.
- (૬) તવાફ એ રીતે કરવામાં આવે કે ખાનએ કાબા ડાબી બાજુ રહે. હઝરત જાબિર رضي الله عنه ની રિવાયત છે કે જ્યારે રસૂલુલ્લાહ ﷺ મક્કા પધાર્યા, તો હજ્જે અસ્વદની પાસે આવ્યા, તેને ચુંબન કર્યું અને પોતાની જમણી બાજુ ચાલ્યા. પહેલા ત્રણ ચક્કરોમાં ઝડપથી ચાલ્યા, અર્થાત્ ‘રમલ’ કર્યું અને બાકી ચાર ચક્કરોમાં સામાન્ય ઝડપે ચાલ્યા. (મુસ્લિમ)
- (૭) ખાનએ કાબાનો તવાફ તેના આસપાસ કરવામાં આવે, ન કે તેના અંદર.
- (૮) સાત ચક્કર એક-પછી-એક નિરંતર કરવામાં આવે. એવું ન થાય કે વિરામ કરીને પૂરા કરવામાં આવે.

તવાફની સુન્નતો :

- (૧) તવાફની શરૂઆત હજ્જે અસ્વદને ચુંબન કરીને કરવામાં આવે. જો ચુંબન આપવું શક્ય ન હોય તો તેને સ્પર્શ કરી લો અથવા દૂરથી જ તેના તરફ ઈશારો (ઈસ્તિલામ) કરી દો, અને તે વખતે 'બિસ્મિલ્લાહિ વ-લ્લાહુ અકબર' કરો. (અહમદ)
- (૨) પહેલા ત્રણ ચક્કરોમાં 'રમલ' કરો (અર્થાત્ સામાન્ય ચાલ કરતાં વધારે ઝડપથી ખભા પહોળા કરીને ચાલો), અને બાકીના ચાર ચક્કરોમાં સામાન્ય ચાલ ચાલો.
- (૩) ખાનએ કાબાથી નજીક રહો, કેમ કે હજ્જે અસ્વદનું ચુંબન લેવા કે 'ઈસ્તિલામ'માં આનાથી આસાની થાય છે.
- (૪) મસ્નૂન દુઆઓ પઢો.
- (૫) સાતેય ચક્કર એક-પછી-એક નિરંતર, કોઈપણ વિરામ વગર લગાવો.
- (૬) 'ઈસ્તિલામ' કરો, અર્થાત્ ચાદરને એ રીતે ઓઢો કે જમણો ખભો ખુલ્લો રહે. ચાદરનો વચ્ચેનો ભાગ જમણી બગલમાંથી કાઢીને ડાબા ખભા પર નાખી દો. આ રીતે તવાફમાં આસાની થાય છે. આ માત્ર પુરુષો માટે છે, સ્ત્રીઓ માટે નથી.
- (૭) તવાફ પછી બે રકા'ત નફલ અદા કરો, જેમાં સૂર: કાફિરૂન અને સૂર: ઈખ્લાસ પઢો. જો સંભવ હોય તો આ નફલ નમાઝ મકામે ઈબ્રાહીમના પાછળ પઢો, નહિં તો હરમમાં જ્યાં ઈચ્છો ત્યાં અદા કરો.
- (૮) તવાફ પછી ઝમઝમનું પાણી પીવો. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ઝમઝમનું પાણી પીધું અને ફરમાવ્યું કે આ બરકતવાળું છે અને ભૂખ માટે ભોજન છે. (મુસ્લિમ) હાજ્જએ ઝમઝમનું પાણી દુનિયા અને આખિરતની કોઈપણ ભલાઈની નિયતથી પીવું જોઈએ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું : «مَاءٌ زَمَزَمٌ لِمَا شُرِبَ لَهُ» અર્થાત્ ઝમઝમનું પાણી જે નિયતથી પીવામાં આવે તે પૂરી થાય છે. (અહમદ, ઈબ્ને માજા) જો કોઈ બીમાર એ નિયતથી પીવે છે કે તે રોગ-મુક્ત થઈ જાય, અલ્લાહ ત્આલા તેની દુઆ કબૂલ કરે છે. મુસ્તહબ એ છે કે વ્યક્તિ ત્રણ ઘૂંટમાં પીવે અને પીતી વખતે કિબ્લા રૂખ રહે અને આ દુઆ પઢે :

«اللهم استلک علماً نافعاً و رزقاً واسعاً و شفاءً من کل داء»

અર્થાત્, હે અલ્લાહ ! હું તારાથી નફાકારક ઈલ્મ, વિશાળ રોજી અને દરેક બીમારીથી રોગ-મુક્તિનો અભિલાષી છું.

